

Оксана Пекарюк,

вчитель географії, заступник директора по виховній роботі Рахівської ЗОШ I-III ст. № 3
(м. Рахів)

Oksana Pekariuk,

teacher of Geography, Deputy Director
School number 3
(Rakhiv)

СИСТЕМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ГІРСЬКОЇ РАХІВСЬКОЇ ЗОШ I-III СТУПЕНІВ № 3

У статті розкрито зміст і особливості здійснення виховної роботи у Рахівській ЗОШ I-III ст. № 3, узагальнено досвід організації даної роботи адміністрацією школи та членами педагогічного колективу із залученням учнівського самоврядування.

Ключові слова: виховна робота, розвиток особистості, управління навчально-виховним процесом, педагогічний досвід, гірська школа.

В статье раскрыто содержание и особенности осуществления воспитательной работы в Раховской ОШ I-III ст. № 3, обобщен опыт организации данной работы администрацией школы и членами педагогического коллектива с привлечением ученического самоуправления.

Ключевые слова: воспитательная работа, развитие личности, управления учебно-воспитательным процессом, педагогический опыт, горная школа.

Постановка проблеми. Виховна система школи – це цілісна структура, яка сприяє успішній діяльності виховання. У школі відбувається моральне становлення учнів, формування в них творчого мислення, відповідальності.

Виховна робота здійснюється згідно з концепцією національного виховання і спланована окремим розділом річного плану роботи школи, планами класних керівників, педагога – організатора, соціального педагога та керівників гуртків, а також на основі Програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів».

У наші дні проблема організації виховного процесу набула особливої актуальності й гостроти через низку обставин. Перша пов'язана з усвідомленням найвищої цінності, якою є Людина і її життя. Друга зумовлена тим, що сучасне покоління живе на зламі епох, зміна яких пов'язана з динамічними процесами у певних структурах життя. Третя залежить від нестабільної економічної та політичної ситуації в державі, відсутності робочих місць, що своєю чергою призводить до неналежного виховання батьками своїх дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує значна кількість наукових праць, присвячених проблемі виховання підростаючого покоління. Так, специфіку виховної роботи, вимоги до її організації досліджували Н.І.Болдирев, Б.З.Вульф, В.М.Гринькова, Б.С.Кобзар, Л.О.Левіна, В.І.Лозова, І.С.Мар'єнко, М.М.Поташнік, Т.І.Суцєнко, Б.О.Трегубов, В.М.Шамардін, А.Б.Щербо та ін.; питання теорії і практики організації і удосконалення позакласної виховної роботи в школі розкрито у дослідженнях таких вчених, як А.Н.Алексюк, А.М.Бойко, А.Д.Бондар, Н.М.Грищенко, І.Б.Котова, С.А.Литвинова, Н.Г.Ничкало, С.А.Смірнов, М.Г.Стельмахович, В.О.Сухомлинський та ін.

Метою статті є розкрити зміст і особливості організації виховної роботи у Рахівській загальноосвітній школі I-III ст. № 3.

Виклад основного матеріалу. Педагоги нашої школи намагаються створити умови для розвитку особистості і творчої самореалізації кожної дитини, виховати покоління дітей, здатних ефективно навчатися і працювати протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури, розвивати і зміцнювати демократичну державу.

Наша школа належить до типу гірських шкіл Рахівського району. Розташована у пристосованих приміщеннях, які складаються із трьох корпусів. Два з них переобладнані під школу в 1949 році, а третій корпус збудований у 1960-1970 роках. Приміщення школи дуже старі, потребують капітального ремонту, перебудови. Через брак класних кімнат кабінетна система не введена. Навчально-виховний процес відбувається в дві зміни. Є комп'ютерний клас, комбінована майстерня з обробки деревини та металу, їдальня. Функціонує історико-краєзнавчий музей, засновником якого є колишній директор школи, працелюбна, самовіддана, майстерна вчителька історії – Тамара Адамівна Гриник.

Вагомий внесок у поліпшення, вдосконалення умов праці та навчання здійснили колишні директори школи: В.І. Штефура, В.Ф. Вовчак, Т.А.Гриник. Своєю працею вони зуміли не тільки зберегти, примножити, але й

передати педагогічний досвід своєї діяльності колегам, вкласти в раниму, юну душу кожного свого вихованця частину себе і навчили їх завжди бути гідними гордого звання – українець.

Рахівська ЗОШ I-III ступенів №3 покликана стати тим місцем для особистості учня і вчителя, де буде духовно збагачуватися кожен учасник навчально-виховного процесу, де буде формуватися громадянська зрілість і особиста відповідальність за свій вклад у національно-культурне відродження України та розбудову держави.

Важливе місце в системі виховної діяльності школи посідає управління навчально-виховним процесом. У нашій школі це чіткий розподіл обов'язків між адміністрацією, всіма членами педагогічного колективу, творча співдружність з позашкільними закладами міста Рахова, використання ініціативи громадських організацій, залучення учнівського врядування.

Слід відзначити невтомну працю директора школи, вчителя світової літератури – Діани Йосипівни Бабинець. Її працьовитість, демократичність, завзятість, впевненість у собі та в колегах, бажання понад усе змінити світ на краще, оптимізм та віра у краще майбутнє школи підтримують та дають наснаги всьому педагогічному колективу. Завдяки старанням директора та колективу було зроблено чимало: замінено частину вікон на пластикові, завезено нові парти для учнів, замінено кривлю в одному з корпусів. Щороку проводиться поточний ремонт усіх приміщень.

Педагогічний досвід Діани Йосипівни вартий наслідування. Уроки, які вона проводить – це висока майстерність помножена на любов до учнів, до свого предмета. Вони викликають захоплення, інтерес та водночас є доступними та зрозумілими для всіх присутніх.

Упродовж 18 років очолює ділянку з навчально-виховної роботи Уторобський Микола Михайлович. Вчитель фізики вищої категорії, майстер своєї справи, творець нормативно-правової бази нашої школи, він завжди чітко знає свою роботу, вкладає в навчальний процес чимало зусиль, терпіння та часу, що і приносить чималий результат.

З метою забезпечення відповідності діяльності школи державним стандартам та надання допомоги вчителям у підвищенні рівня виховної роботи у школі постійно здійснюється управління та внутрішкільний контроль за виховною роботою.

Заступником директора з виховної роботи до вересня 2012 року була вчитель англійської мови Валентина Василівна Русанюк, яка зараз керує навчально-виховним процесом Рахівської ЗОШ I-III ступенів №3. Своїм ентузіазмом, ініціативністю, творчістю, інтерактивністю вона зуміла піднести виховний процес школи на вищий щабель. Головною умовою успішного виховання сучасного громадянина України є створення виховних систем, що і було здійснено Валентиною Василівною у школі.

Виховання загальнолюдських моральних цінностей відбувається на основі функціонування таких систем: методоб'єднання класних керівників; гурткової роботи; учнівського врядування (Велика учнівська Рада); предметних тижнів; зв'язку з батьками.

З вересня 2012 року на посаду заступника директора з виховної роботи завдяки підтримці з боку адміністрації школи, колег було призначено мене. Працювала понад п'ять років учителем географії. Підвищила свою професійну майстерність до звання вчителя II категорії. Впроваджую в навчально – виховний процес інноваційні, інтерактивні методи навчання. Вчу дітей любити та цінувати той дивовижний світ, що зветься дитинство, шкільні роки.

Проблемне питання виховної роботи, над яким працює школа, – «Виховання загальнолюдських моральних цінностей учнів шляхом їх активної участі у позакласній роботі та проектній діяльності».

Виконання поставлених цілей та завдань можливе за умови дотримання пріоритетних напрямів виховної роботи школи: використання пошуково-краєзнавчого місцевого матеріалу з метою піднесення ефективності навчально-виховного процесу; використання сучасних інформаційних технологій; збереження морального, фізичного та психічного здоров'я зростаючого покоління; формування духовно багатой, фізично розвинутої, творчо мислячої, конкурентоспроможної особистості – громадянина України; виховання патріотизму, громадянських якостей особистості; розвиток у дітей творчих здібностей, підтримка обдарованих дітей.

Для реалізації цих завдань у школі розроблений план виховної роботи навчального закладу та окремі плани класних керівників, які були затверджені на засіданні методичного об'єднання класних керівників. Ці плани охоплюють всі напрями виховання: патріотичне, правове, моральне, художньо-естетичне, трудове, фізичне, екологічне, превентивне та включають у себе календарні, традиційні шкільні свята, заходи, конкурси, міські заходи щодо втілення національної програми «Діти України», «Комплексної програми профілактики злочинності і бездоглядності», «Програми профілактики ВІЛ-інфекції», «Національної програми виховання учнів 1-11 класів», заходи щодо зміцнення моральності та утвердження здорового способу життя та ін.

Дотримуючись основних принципів виховання, а саме: творчої діяльності та самодіяльності, демократизації, гуманізації, індивідуалізації та диференціації виховної діяльності, мотивації виховного процесу, - школа планує виховну роботу, яка охоплює весь педагогічний процес.

Формами організації виховної діяльності в школі є:

- традиційні українські свята, уроки мужності, тематичні виставки, лінійки, хвилини пам'яті, допомога ветеранам Великої вітчизняної війни;
- екскурсії на підприємства міста, до місцевого краєзнавчого музею, містами України;
- бібліотечні дні, літературні конференції, інтелектуальні конкурси;
- учнівське врядування, діяльність дитячої незалежної організації «ВУР» (Велика учнівська рада);
- бесіди, лекції; корекційно - виховні заходи;
- робота педагогічного всеобучу для батьків та учнів, корекційна робота психолога та соціального педагога з учнями;

- співпраця із громадськими організаціями; правові лекторії і вікторини;
- виставки робіт учнів, концерти художньої самодіяльності, художні конкурси, шкільні традиційні свята;
- спортивні змагання, спартакіади з футболу волейболу та тенісу, походи в довкілля, дні здоров'я, шкільні туристичні змагання.

Конкретне планування виховної роботи школи – важлива умова її успішної діяльності. Плануючи виховну роботу, спільно з адміністрацією школи, класними керівниками, учителями - предметникам, активом учнівського врядування складаємо декілька видів планів виховної роботи у школі.

Адміністрація школи забезпечує участь дітей у всеукраїнських, обласних, міських та шкільних конкурсах, фестивалях, олімпіадах. Щорічно школа має переможців, лауреатів та призерів багатьох конкурсів.

Класними керівниками школи щороку проводиться чимало цікавих відкритих виховних годин, зокрема, «Світ починається з тебе» (Тимчак О.Ю.), «Рід обновляється – традиції зберігаються» (Гриник Т.А.), «Як досягти успіху» (Данюк Г.П.), «Зірка над Вертепом» (Греблич С.М.), «Твори добро, бо ти Людина» (Томашук Г.І.), «Скарби бабусиної скрині» (Зелінська О.В.), «Мій рідний край нічим не порівняти» (Ворохта М.І.) та творчих звітів: «Мамо, тобі низесенько вклонюсь» (Зелінська О.В.), «Україно! Ти - моя молитва» (Стегней В.О.), «Українські вечорниці» (Маркульчак Н.С.), «Ніхто не забутий – ніщо не забуто» (Гриник Т.А.), «Дзвони Чорнобиля» (Вурста М.В.), «Прости нас, пам'яте, прости» (Томашук Г.І.), «Ми - за здоровий спосіб життя» (Греблич С.М.), «У клубі шкільних розваг» (Калинська Г.В.), «Правовий брейн-ринг» (Козурак Г.П.).

У школі функціонують гуртки та факультативи, які допомагають дітям розширити свій кругозір та покликани задіяти учнів у позаурочний час, запобігти бездоглядності: Юний фотограф (Мельничук А.В.), Юні музеєзнавці (Гриник Т.А.), Гуцульщинознавство (Гриник Т.А.), Юний географ (Кляп П.П.), Юний художник (Титор В.В.), Хоровий (Данюк Г.П.), Умілі руки (Маріонда О.Ю.), Юний стрілець (Гудз Ю.Ю.), Теніс (Гудз Ю.Ю.).

З метою систематизації виховного процесу запроваджено проведення предметних тижнів, під час яких організовуються тематичні лінійки, оформляються тематичні виставки книжкової літератури, проводяться відкриті уроки та позакласні виховні заходи: Тиждень української мови та літератури – «Рідна мова в рідній школі» (Калинська Г.В.); Тиждень точних наук – «Математика – цариця наук» (Томашук Г.І.); Тиждень світової літератури; Тиждень іноземних мов; Тиждень біології й географії – «Знай. Люби. Бережи.» (Пекарюк О.О., Климпотюк Г.І., Вурста М.В.); Тиждень естетичного виховання – «Вечір романсу» (Гриник Т.А.); Тиждень молодшого школяра: «Бал ввічливості» (Шміло Р.О.), «Хай із козачати виросте козак» (Смикалюк С.Д.), «Чарівний світ казки» (Смикалюк Г.Д.), «День осені» (Маріонда Г.В.), «Посвята у школярі» – Головень Н.М., «По країні з краю в край ходить святий Миколай» – Руснак Г.П.

Наші досягнення:

- Конкурс «Із попелу забуття» - II місце на обласному етапі конкурсу.
- Дребота Аліна посіла I місце у конкурсі «Друге життя пластикової пляшки».
- Конкурс «Найкращий читач 2010 року» – Тимчак Олеся посіла I місце на другому етапі конкурсу.
- День Дунаю в Україні – агітбригада «Веселка» неодноразово посіла призові місця у конкурсах «Тиса - молодша сестра Дунаю» та «Дунайський митець».
- Команда «Вогник» неодноразово займала призові місця на обласних етапах Конкурсу ДЮОП.
- Учні початкових класів перемогли у фестивалі-конкурсі «Вифлеємська зіронька».
- Іван Шміляк посів I місце в районному конкурсі «Перлини Карпатського біосферного заповідника».
- Конкурс «Олімпійське лелечення» - III місце;
- Команда «Максимум» посіла III місце в міжшкільній інтелектуальній грі «Що?Де?Коли?» у 2011-2012 році, а також II місце команда «Вікторія» у 2012-2013 році;
- Міський конкурс «Святий Миколай – моїми очима» - 11 учнів посіли другі і треті місця.

При школі влітку працює табір «Бджілка», з денним перебуванням, у якому учні не тільки оздоровлюються, а й проводять розважальні заходи, конкурси та змагання. Начальник табору дбає про змістовний відпочинок дітей.

Важливе місце посідає правове виховання. Традиційно в школі проводиться Тиждень правового виховання, у рамках якого відбуваються: конкурси знавців права; тематичні загальношкільні лінійки та класні години; зустрічі з юристами; лекції, бесіди на правову тематику; анкетування; зустрічі з працівниками правоохоронних органів; індивідуальні бесіди з важковиховуваними учнями; батьківські лекторії; відвідування проблемних сімей удома.

Практичним психологом та соціальним педагогом школи регулярно й ефективно проводяться корекційно-розвивальні заняття з учнями групи ризику та учнями, що потрапили у складні життєві умови.

З метою профілактики та попередження правопорушень, злочинності педколективом школи проводиться систематична цілеспрямована робота. На засіданнях Ради профілактики правопорушень обговорюються проблеми важковихованості та основні принципи роботи з підлітками.

Соціальна підтримка дітей пільгових категорій, що навчаються у школі, проводиться згідно із чинним законодавством. Учні пільгових категорій постійно перебувають у центрі уваги адміністрації школи. За бюджетний кошт отримують безкоштовне гаряче харчування з розрахунку 7,5 грн. З опікунами дітей - сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, підтримується постійний зв'язок класних керівників, практичного психолога, адміністрації школи.

На належному рівні проводиться профорієнтаційна робота, адже професійна підготовка починається ще за шкільних років. Здійснюються профорієнтаційні заняття, зустрічі з працівниками районного центру зайнятості, екскурсії на виробництво.

Невід'ємною основою виховного процесу є співпраця з батьками. Батьки є соціальним замовником школи, а тому беруть активну участь у навчально-виховному процесі. Класні керівники тісно співпрацюють із сім'ями своїх вихованців: відвідують дітей удома, спілкуються з родиною, щомісяця проводять класні батьківські збори, чотири рази на рік – загальношкільні, на яких обговорюють актуальні питання, адже і сім'я і школа повинні формувати здорову всебічно розвинену яскраву особистість. На жаль через складну економічну ситуацію в країні, відсутність робочих місць більшість батьків змушені заробляти на життя в інших регіонах країни та за кордоном, залишаючи своїх дітей на бабусь і дідусів, що інколи негативно позначається на вихованні учнів.

Збереження і зміцнення здоров'я учнів та працівників школи організовано відповідно до нормативно-правової бази. Працівники Рахівської районної лікарні проводять планове медичне обстеження учнів, забезпечують профілактику дитячих захворювань. Проводяться зустрічі з працівниками лікарні, організовуються лекції, бесіди. У планах виховної роботи класного керівника є розділ «Заходи зі збереження життя і здоров'я дітей», де планується певна робота оздоровчого характеру з класом.

Хочеться відзначити відкритий районний семінар заступників директорів з виховної роботи, який відбувся 2011-2012 навчального року на базі нашої школи. Це було справжнє дійство, організоване Валентиною Василівною Русанюк, адміністрацією школи та всіма педагогічними працівниками. У рамках семінару, окрім змістовних відкритих виховних заходів, був організований справжній гуцульський ринок, де учні реалізовували товари, зроблені своїми руками. Захід був відзначений як такий, що відбувся на високому рівні. Педагоги провели одночасно п'ять відкритих виховних годин та загальношкільний виховний захід:

1. «Скарби бабусиної скрині» - народознавче свято, покликане відроджувати традиції і звичаї українського народу. Класний керівник 6-А класу – Ольга Василівна Зелінська, яка проводила виховну годину, зуміла показати самобутність українського народу через національні символи – вишивані сорочки, рушники, пісні та обереги (калину, вербу). Метою заходу став зв'язок поколінь. На святі були присутні всі бабусі класу, які розповіли про свої традиції в родині, підтримали свої онуків.

2. «Здоров'я – найбільша цінність» - виховна година у 7-А класі, проведена з метою збереження і зміцнення здоров'я учнів. Молодий педагог – Маркульчак Наталія Сергіївна — зуміла донести до учнів і присутніх важливість збереження здоров'я, уміння цінувати кожен хвилину життя.

3. Екологічний захід «Природа навколо нас» у 8-А класі. Класний керівник Тимчак Олена Юріївна продемонструвала екологічну природоохоронну роботу зі своїм класом. Наголосила на необхідності збереження екологічно чистого навколишнього природного середовища, яке є основною умовою існування всього людства у майбутньому.

4. Майстер-клас «Світ професій» - профорієнтаційне заняття з учнями 10-Б класу — провела класний керівник – Козурак Галина Петрівна. Історик і правознавець за освітою, чітко розповіла учням про важливість правильного вибору професії. Організувала профорієнтаційне анкетування, дискусію, що в майбутньому допоможе учням при виборі професії.

5. «Мій рідний край ні з чим не порівняти» - виховне заняття з учнями 11-А класу. Класний керівник Ворохта Микола Іванович вдало поєднав історичний, краєзнавчий матеріал із сучасністю Рахова. Основною метою заходу стало ціннісне ставлення до держави, зокрема до своєї малої батьківщини, краю, де народився, живеш, працюєш, де живуть твої рідні та близькі. Микола Іванович презентував чудові проектні роботи, в яких творчо розкрив красу, дивовижність, привабливість у туристичному відношенні «Малого Парижа»(так називають місто Рахів).

6. «Ой там на товчку, на базарі» - загальношкільний виховний захід, що узагальнив семінар заступників директорів з виховної роботи і став яскравим прикладом майстерності всіх педагогів школи. Концертна програма гумористичного характеру, акторські здібності учнів, виступ самодіяльного ансамблю педагогів школи, хорового гуртка учнів, презентація системи виховної роботи школи, створена Валентиною Василівною Русанюк, стали чудовим заключним етапом семінару.

Висновки. Вищезазначене дає підстави зробити висновок, що система виховної роботи Рахівської ЗОШ I-III ст. № 3 передбачає здійснення заходів, спрямованих на формування в учнів правової свідомості, виховання громадської відповідальності, культури поведінки та свідомої дисципліни; виховання відповідального ставлення до навчання та до праці, розширення політехнічного кругозору й підготовка до свідомого вибору професії; фізичне удосконалення, зміцнення здоров'я й формування в учнів санітарно-гігієнічної культури; формування в учнів естетичної культури, розвиток умінь створювати прекрасне навколо себе, розвиток художніх здібностей і талантів дітей; виховання в учнів політичної свідомості, розвиток суспільної активності, формування основ громадянського світогляду.

1. Голубенко М. Школа класного керівника / М. Голубенко. – К. : Шкільний світ, 2005. – 128 с.
2. Кондрашова Л. В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі : навчальний посібник / Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьева, Н. І. Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008. – 187 с.
3. Курінчук Л. Сценарії народних свят / Л. Курінчук. – К. : Шкільний світ, 2003. – 112 с.
4. Про організацію та проведення свят у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України : Методичний лист МОН України від 14.10.04.Ю, № 14/18.1-866 // Книга класного керівника : довідково-методичне видання / С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С. 139-147.
5. Сорока Г. І. Організація виховної роботи : планування, аналіз, методичне забезпечення / Г. І. Сорока. – Х. : Основа, 2005. – 128 с.